

Kjell Westö

C O D A

Suomentanut Laura Beck

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Orava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Lainauksen Willy Kyrklundin romaanista Solange (s. 97)
suomentanut Pertti Nieminen.

Ruotsinkielinen alkuteos
Coda

© Kjell Westö
Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-48021-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Istahdin paikalleni ja kiinnitin katseeni Willy Theliniin, joka istui lavalla punaisessa nojatuolissa. Kello oli vähän yli neljä, ja jo lavakeskustelun ensimmäisten minuuttien aikana tiesin että tunsimme samoin, minä yleisössä ja Willy esiintyjänä.

Willy otti kulauksen vesilasistaan, laski sen pöydälle ja nojautui rennosti taaksepäin odottaessaan haastatteli ja Mira Pennalan ensimmäistä kysymystä. Hän kietoi käsivartensa nojatuolin käsi-nojan ympäri pehmeästi kuin rakastetun vyötärölle. Näin hänen odottavan innolla, näin hänen nauttivan tilanteesta.

Mielihyvä valtasi minutkin. Lava oli keskellä Sanomatalon isoa valopihaa, istuin noin viidentoista metrin päässä Willystä, neljännellä rivillä, mutta siitä huolimatta tuntui kuin olisimme olleet lähekkäin. Lämpö levisi ruumiiseeni, jännitys kihelmöi vatsassani. Myös ympärilläni vallitsi harras odotus, siellä oli kaikenikäisiä ihmisiä, jotka istuivat yhtä epämukavilla tuoleilla kuin minäkin mutta vähät välittivät siitä, sillä he olivat odottaneet tätä hetkeä pitkään.

Olimme työskennelleet *Codan* kimpussa kuusi vuotta.

Seitsemänkymmentäkaksi kuukautta, joiden aikana Willy oli kirjoittanut ja uudestaan kirjoittanut, muokannut ja työstänyt, ja antanut minun avullani romaanille sen lopullisen muodon.

Minut täytti miltei lapsellinen varmuus: jälleen kerran kaikki menisi hyvin, *Codaa* ylistettäisiin ja me saisimme palkan vaivoistamme.

Sattui olemaan kahdestoista kesäkuuta, virallinen Helsinki-päivä. Se sopi hyvin, sillä Willy Thelin oli ollut juhlistu kaupunkimme kuvaaja jo ensimmäisestä romaanistaan *Juokse kusipää, juokse!* alkaen.

Torstain ja perjantain kestävä kaksipäiväinen festivaali oli nimeltään Sanoma Summer Reads, ja se järjestettiin sinä vuonna ensimmäistä kertaa, vain muutamaa viikkoa arvostetun ja aina loppuunmyydyin Helsinki Litin jälkeen.

Helsinki Litissä tunnetut suomalaiset kirjailijat haastattelivat ulkomaisia tähtiä, Sanoma Summer Readsissa suomalaisten kulttuuritoimittajien oli määrä haastatella kotimaisia kirjailijoita, joilta oli ilmestynyt teos talven ja kevään aikana. Minä en ollut ainoa joka oli ihmetellyt riittäisikö lukijoiden kiinnostus: kesäkuussa monet ihmiset haluavat viettää aikaa ulkona ja harrastaa muita asioita kuin kirjallisuutta.

Mutta uhkapeli näytti onnistuvan. Kello yhden ja kolmen välillä haastateltiin paria isoa dekkarinimeä ja jääkiekkotähti Huuskosta, joka oli lentänyt paikalle USA:sta kertomaan tuoreesta elämäkerrastaan, ja silloin olivat rivit täpötäynnä ja ilman tuolia jääneet tungeksivat joka puolella valopihaa.

Kun Willyn vuoro tuli, väki oli harventunut, mutta tuoleilla istui edelleen runsaasti kuulijoita. Jälkeenpäin ajattelin että tyhjien tuolien olisi ehkä pitänyt herättää minussa pahoja aavistuksia, mutta siinä ja silloin sysäsin huolet mielestäni. Vakuuttelin itselleni että oli mahdotonta kilpailla Ivalo Wiikin kaltaisen trillerikuninkaan tai lätkä-Huuskosen kaltaisen kansan rakastaman urheilusankarin kanssa. Molemmilla oli yli satatuhatta seuraajaa Instagramissa ja Tiktokissa, kun Willyllä oli tuskin viittäsataa Facebook-sivullaan, jonne hän ei koskaan kirjoittanut mitään.

Lisäksi *Coda* oli ilmestynyt vasta toukokuun puolivälissä ja Behemot oli toistaiseksi markkinoinut sitä vain maltillisesti. Odotimme edelleen Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin arvosteluja, toivoen ylistyssanoja joita voisimme sitten käyttää mainoksissa.

Minusta oli paikallaan että *Codan* ja Willy Thelinin voittokulku – Willylle vain viimeisin pitkässä, pitkässä rivissä – alkaisi juuri täältä, Helsingin Sanomien lasitalosta kaupungin sydäimestä.

Keskustelu sujui kuten pitikin.

Willy näytti nauttivan yhä enemmän sitä mukaa kun hän ja Mira Pennala pääsivät vauhtiin, kun hän sai pudotella harkittuja vastauksiaan Pennalan asiallisiin kysymyksiin hiirenhiljaa kuuntelevan yleisön edessä. Aina välillä hän ehosti repliikkejään huumorilla ja itseironialla, ja yleisö söi hänen kädestään kuten sillä oli tapana.

Kirjailijahaastatteluissa noudatetaan tiettyä kaavaa, jotta tunnelmasta tulee hyvä. Minä tunnen kaavan, Willy tuntee sen, ja oli ilmeistä että Mira Pennalakin tunsu: hän esitti kysymyksiä joita olisin itsekin esittänyt saadakseni Willyn rentoutumaan ja viihtymään lavalla.

William Thelin, olet kirjoittanut Codaa kuusi vuotta, ja nyt magnum opuksesi on valmis, miltä se tuntuu? Pennala aloitti, ja Willy ryhtyi selostamaan miten vaikea *Coda* oli ollut kirjoittaa, miten epäilykset olivat vallanneet hänet kerta toisensa jälkeen, miten hän ei ollut kuitenkaan suostunut luovuttamaan vaan oli vain ponnistellut eteenpäin, ja miten hän oli etsinyt uusia ratkaisuja aina kun oli kokenut olevansa vaarassa langeta vanhoihin manereihin.

Yleisön seassa saattoi aavistaa myötäilevää muminaa, ääntä ei kuulunut mutta se oli siellä, kulki kuin värähtely tuoliriviltä toiselle.

Pennala alkoi puhua siitä kuinka erilaiselta *Coda* ensi luke-malta vaikutti kuin sen edeltäjä, tiivis ja melankolinen *Päivät Ludovicin luona*. *Coda* oli kurittomampi romaani, Pennala jat-koi, uppiniskainen kertomus joka yritti kaikin tavoin murtautua ulos kuorestaan. Mikä oli saanut Willyn muuttamaan suuntaa niin merkittävästi niin myöhäisessä vaiheessa uraansa, hänhän oli kirjoittanut melkein neljäkymmentä vuotta ja julkaissut lähes kaksikymmentä kirjaa?

Willy otti kysymyksen kiitollisena vastaan ja muistutti Penna-laa ja yleisöä siitä, että *Päivät Ludovicin luona* oli ollut menestys, se oli saanut hyvät arvostelut ja ollut ehdolla moneen palkintoon. (Tässä kohtaa toivoin että hän olisi pitänyt mölyt mahassaan, se olisi ollut tyylikkäämpää.) Mutta *Ludovic* oli myös tuntunut, hän sanoi, päätepiteeltä hänen kehityksessään kohti tyynesti hengit-tävää, pidättyväistä kerrontaa, ja hän oli päättänyt kokeilla jotain muuta ennen kuin olisi liian myöhäistä. Hänellä oli pohjimmil-taan levoton temperamentti, hän jatkoi, ja hän halusi tietää oliko hänellä yhä tallella nuoren kirjailijaminänsä intensiteetti ja kiih-keä lause.

Mira Pennala nyökkäili hyväksyvästi Willyn seikkaperäisen vas-tauksen aikana, ja sitten he puhuivat hetken eri vuosikymmenten kirjallisista trendeistä. Koko ajan tunsin sisälläni miellyttävää hyrinää, kehräävää varmuutta siitä että kaikki meni jouhevasti ja hyvin eikä mitään pahaa voisi tapahtua. Muu yleisö tunsii näkö-jään samoin, sillä korviini kantautui hyväksyviä naurahduksia ja jopa joitakin lyhyitä väliaplodeja.

Rentouduin yhä enemmän, seurasin hajamielisesti lava-keskustelun edetessä miten lasihissit kuljettivat Sanomatalon

työntekijöitä pohjakerroksen ja ylempien kerrosten välillä, ja sitten aloin ajatella muita työhöni liittyviä asioita, kirjoja jotka minun piti toimittaa syksyksi, esipuhetta joka minun piti kirjoittaa Behe-motin Gudrun Lackman -valikoimaan, sitä että kustantamo oli tehnyt tappiota viime vuoden mutta että nyt näytti paremmalta, sillä vuoden julkaisuohjelma oli vahva.

Pian istuin niin ajatuksiini vaipuneena, että käännekohta meni minulta melkein ohi. Monet muutkaan eivät huomanneet mitään, lavalla äänensävyt pysyivät kohteliaina, ja kesti tovin ennen kuin kuulijat ymmärsivät tunnelman muuttuneen.

Pennala palasi siihen mitä Willy oli vastannut hänen ensimmäiseen kysymykseensä. Hän ilmaisi itseään vanhanaikaisen koristeellisesti, *sallinet minun sanoa*. Mutta sitten hän jatkoi että uudistuminen, se mitä Willy oli pitkin korulausein julistanut, oli kyllä nähtävissä mutta oli jäänyt puolitiehen, ja monessa kohtaa Willy oli tahtomattaan langennut vanhoihin kaavoihin.

Anteeksi kuinka? Willy kysyi.

Se kuulosti enemmänkin hengähdykseltä kuin kysymykseltä, niin tyrmistynyt hän oli Pennalan sanoista.

Seurasi muutaman sekunnin hiljaisuus – yleisön edessä sellaiset sekunnit ovat pitkiä kuin ikuisuus – ennen kuin Willy jatkoi samalla väkinäisellä äänensävyllä:

Sinun on varmaankin parasta selittää mitä tarkoitat.

Kuulijoista valppaimmat olivat jo nojautuneet eteenpäin ja kuuntelivat keskittyneemmin kuin hetki sitten.

Tarkoitin, Mira Pennala sanoi tyynesti, että luin romaanisi toisenkin kerran. Ja kyllä, kielesi on räjähtävämpää kuin aikaisemmin ja tarina pysyy hallussasi vaikka kattaus on massiivinen. Mutta kaiken sen alla *Codassa* on samat ongelmat kuin aiemmissa kirjoissasi.

Olen itse vetänyt kirjailijahaastatteluja sadat kerrat. Olen myös toimittanut ja tiivistänyt romaaneja ja novelleja kolmekymmentäneljä vuotta. Tiedän miten paljon kertomus jaksaa kantaa.

Ja tämä kertomus, *minun* kertomukseni ei ole vielä edes alkanut. Te ette tiedä minne teitä viedään, ette keitä tulette tapaamaan.

Siksi en voi toistaa Willyn ja Mira Pennalan keskustelua repliikki repliikiltä. Se veisi heti alussa huomion väärään suuntaan, taiteilijan ja kriitikon jännitteinen suhde saisi liikaa painoa: tässä on tarkoitus puhua niin paljosta muustakin.

Mutta Pennala sanoi esimerkiksi, että uusi lukukerta oli saanut hänet ymmärtämään että *Codan* päähenkilö Joe Habermann oli tyyppillinen Thelin-sankari, jollaisia Willy oli luonut niin monesti aiemminkin: rumankomea ja pehmeänkova mies, joka mielellään mainosti jaloja aatteitaan mutta petti ne aina omaksi hyödykseen jos joutui koetukselle. Pennala jatkoi että oli ensin antanut sen hämätä, että Willy oli tällä kertaa tehnyt sankaristaan aikamatkaajan ja pannut tämän tupsahtamaan ilmoille milloin 1860-luvun Moskovassa, milloin Elon Muskin talossa lähellä SpaceX:n päämajaa Texasissa. Mutta mitä tarkemmin hän oli lukenut, sitä paremmin hän oli ymmärtänyt tavanneensa Joe Habermannin aiemminkin: viini oli samaa vanhaa viiniä, vain pullo ja etiketti olivat uusia.

Pennala sanoi myös, että Willyn naishahmot kärsivät yhtäläisistä uskottavuusongelmista kuin hänen aiemmissa romaaneissaan. Kun *Coda* siirtyi aikakausien välillä, Pennala näki naisten pysyvän symboleina sen sijaan että he olisivat olleet verta ja lihaa, he eivät toimineet omilla ehdoillaan vaan olivat pelkkiä miesten itsepintaisen himon kohteita.

Näin miten Willy kutistui lavalla.

Välillä hän näytti kokoon vajonneelta lilliputilta ja ikään kuin katosi ison punaisen nojatuolinsa sisälle, ja hänen pienuuttaan korosti kahdeksan kerroksen korkuinen valopiha.

Mutta aina välillä hän puolustautui. Hän sanoi että romaanihahmo Joe Habermann oli nähtävä ennemminkin *Codan* alkuunpanijana ja moottorina kuin klassisena päähenkilönä, ja hän kertoi lukijoista jotka kirjoittivat hänelle ja ylistivät hänen naiskuvaansa; sellaisia kirjoja hän oli vastaanottanut nyt viisitoista vuotta, aina teoksen *Kun meille jää vain toivo* menestyksen jälkeen; se on laaja sukukronikka jota hallitsee minäkertoja, matriarkka Serafina Helenius.

Keskustelun loppupuolella Pennala pyysi anteeksi ja sanoi ymmärtävänsä että Willyn oli varmasti vaikea vastaanottaa niin suoria kysymyksiä ja väitteitä kirjasta, jonka aikaansaaminen oli vienyt niin monta vuotta, mutta hän ei voinut muuta kuin olla rehellinen. Hänellä oli useita rooleja, hän ei ollut pelkästään Willyn moderaattori lavalla vaan hän vastasi myös vaikutusvaltaisen sanomalehden kirjallisuuskriitikistä ja oli itse luotettu kriitikko, kymmenettuhannet lukijat uskoivat hänen arvostelukykyynsä ja riippumattomuuteensa.

Willy puolusti edelleen asiaansa parhaan kykynsä mukaan, hän sanoi vastaan mutta yritti silti hymyillä. Noiden kahden välillä vallitsi kiistan aikanakin perustavanlaatuinen kohteliaisuus, jopa jonkinlainen hyväntahtoisuus.

Kunnes jäljellä oli vain muutama minuutti ja Pennala vastasi erääseen Willyn vastaväitteeseen sanomalla että tämän taitava kielenkäyttö kärki onttoutta, peitti sen että hänen hahmonsa olivat täynnä tyhjiä eleitä sen sijaan että olisivat käyttäytyneet kuin oikeat, ristiriitaiset ihmiset. Ja sitten hän lisäsi:

Kun luin, mieleeni juolahti ajatus, että tällaisia romaaneja AI varmaan kirjoittaa sitten kun tulee fiksummaksi.

Siinä vaiheessa yleisö oli herännyt siihen mitä tapahtui, huomasi miten ihmiset haukkoivat henkeä vieressäni ja edessäni, ja taempana olevilta riveiltä kuului sieltä täältä *ohoh*.

Ja sillä hetkellä näin Willyn alahuulen värähtävän ennen kuin hän sai kasvolihakset hallintaansa ja pystyi vastaamaan. Kun hän alkoi puhua, myös hänen äänensä vapisi ja häneltä vei muutaman sekunnin pakottaa se tasaiseksi.

Illalla kokoontui suurehko seurue etelähelsinkiläiseen ravintolaan: kirjailijoita, kustantajia, festivaalin järjestäjiä. Behemot sponsoroi osaltaan Sanoma Summer Readsia kuten sponsoroimme Helsinki Litiäkin, joten minutkin oli kutsuttu.

Oli sellainen aurinkoinen kesäkuun ilta jolloin taivas Helsingin yllä on niin erikoisen valoisa että mustinkin ajatus vaikuttaa kirkkaalta. Olin käynyt kotona Kasarmikadulla vaihtamassa ylleni ohuemman pikkutakin, sitten kävelin Kaivopuiston läpi ja pitkin merenrantaa pohtien miten lohduttaisin Willyä, vai lohduttaisinko ylipäättäen.

Toistelin iltapäiväisiä repliikkejä päässäni yhä uudestaan ja ihmettelin miksi Mira Pennala oli kääntynyt Willyä vastaan ja miksi hän oli tehnyt sen niin avoimesti, melkein päraasti. Kirjallisessa maailmassa valtapeli on usein hienovaraista, toisia nostetaan tai painetaan alas ja itseä korostetaan tarkoin harkituin keinoin, peitetyin sanoin jotka avautuvat asiaan perehtyneille mutta menevät satunnaiselta lukijalta tai kuulijalta ohi. Pennala oli rikkonut noita sääntöjä räikeästi.

Mutta mietin myös Willyn äkillistä heikkoutta.

Vain kolme viikkoa aiemmin Willy oli haastatellut ruotsalaista kirjailijaa Marius Oyewobia Helsinki Litissä ja tehnyt sen upeasti. Hän oli ollut täynnä itseluottamusta ja vetänyt keskustelua

rennosti ja tyylikkäästi, kavahtamatta Oyewobin teosten syvyyksiä. Keskustelu oli ollut Helsinki Litin toiseksi viimeinen: viimeisenä oli Mira Pennala haastatellut tähtikirjailija ja provokaattori Jean-Emmanuel Le Rouxia, tietenkin sujuvalla ja vivahteikkaalla ranskalla, ja kaiken kukkuraksi hän oli myös tulkannut nerokkaasti Le Rouxin vastaukset. Yleisö oli ollut innoissaan, monen mielestä se oli ollut Helsinki Litin paras lopetus koskaan, ja Willyä ja Pennalaa pidettiin suurina sankareina. Nyt he olivat yhtäkkiä vastustajia.

Kun käännyn Kapteeninkadulle ja kävelin pohjoiseen kohti ravintolaa, syytin itseäni siitä etten ollut aavistanut pahaa. Mira Pennala oli kirjoittanut jo viisitoista vuotta, ensin Hufvudstadsbladetiin ja sitten Helsingin Sanomiin, ja tiesin että hän oli tinnikimätön. Mutta olin kuvitellut että tilanne, Helsingin Sanomien järjestämä vastaperustettu festivaali, olisi tehnyt hänestä sävyisemmän.

Seisoskelimme pitkään pidellen samppanjalaseja, joissa oli halpaa ja makeaa proseccoja, ja odottelimme pöytiin istumista. Minä juttelin joidenkin kustantajakollegojen kanssa mutta seurasin silmäkulmastani Willyn liikkeitä.

Näin ettei hän ollut vielä toipunut iltapäivästä. Hän seisoi yksin salin perällä, maisteli proseccoja ja yritti näyttää siltä ettei keskustelukumppanin puute häirinnyt häntä ollenkaan. Myös Mira Pennala oli paikalla, hän puhui kahden muun naisen kanssa kadulle antavan ikkunan edessä. Hän ja Willy seisoivat niin kaukana toisistaan kuin mahdollista, ja se tuskin oli sattumaa.

Sain silmiini Behemotin markkinointipäällikön Petra Holstin, kiinnitin hänen huomionsa ja tein merkitsevän päännliikkeen Willyn suuntaan. Petra ymmärsi, siirtyi heti Willyn

luo ja aloitti keskustelun. Hetken kuluttua he menivät yhdessä erään toisen kirjailijani, nuoren Måns Ödegårdin luo, ja näin miten Petra esitteli Willyn ja Ödegårdin toisilleen. Tai ainakin yritti esitellä. Talven aikana olin vihdoinkin saanut Willyn lukemaan Månsin kolme vuotta vanhan esikoisromaanin *Lasisia hetkiä*, ja Willy oli pitänyt kirjasta, sanonut että se oli ”älykäs ja kekseliäs”. Ehkä hän yritti esittää Månsille tuon arvionsa nyt, sillä näin hänen sanovan jotain, mutta Måns oli valitettavasti jo kääntynyt kohti joitakuita nuoria miehiä, jotka olivat ilmaantuneet hänen taakseen ja koputtaneet häntä olkapäälle saadakseen hänen huomionsa. Sekä Willy että Petra näyttivät pettyneiltä, mutta minä päätin olla välittämättä: Behemotilla oli ollut mainio kevät, ja Willy Thelinin huono päivä ei sitä lopputulemaa muuttanut.

Måns Ödegårdin jutellessa ja nauraessa nuorten ystäviensä kanssa asteli Behemotin veteraanikirjailija Sivar Ståhle ravintolaan, ja Petra lähti ottamaan häntä vastaan. Willy jäi taas seisomaan yksin ja näytti hämmentyneeltä kuin eksynyt lapsi. Hänet oli riisuttu älyllisesti paljaaksi yleisön edessä vain muutama tunti sitten: oli helppo ymmärtää että hän oli kiusaantunut ja allapäin. Mutta minä en ollut pitkään aikaan nähnyt Willyssä sellaista särkyvyyttä; hänen teflonmainen pintansa, joka oli tehnyt hänestä liki haavoittumattoman kaikissa julkisissa yhteyksissä, säröili nyt pahemmin kuin kolmeenkymmeneen vuoteen.

* * *

Se päivä viipyi ajatuksissani. Teki kipeää nähdä kun yksi kirjailijoistani koki arvonalennuksen, sitä paitsi Willy oli vanha ystäväni jonka valtavaa kirjallista panostusta olin juuri ollut auttamassa

maailmaan. Tapahtuma palaa edelleen mieleeni, ja kun muistan Willyn pienuuden punaisessa nojatuolissa ja hänen eksyneen ilmeensä ravintolassa, ajatukseni tahtovat vaeltaa ajassa kauemmas, aina Iskuryhmä Kronooppeihin ja juovuttavan elämännälän öihin ja päiviin.

Oikeastaan siihen ei tarvita mitään ärsykeitä: unohdetut hetket 1980-luvulta alkoivat välähdellä mieleeni yhä useammin jo monta vuotta sitten, minun ymmärtämättä miksi. Kyse oli melkein aina ystävyys-suhteista ja kiistoista Iskuryhmän sisällä, ja se ihmetytti minua, sillä olin nuorena liikkunut monissa eri piireissä ja minulla oli ollut muitakin ystäviä.

Iskuryhmä Kronooppien taru kesti muutaman vaivaisen vuoden, talvesta 1983 siihen kylmään, kylmään vuoteen jolloin yhteisömme hajosi ja lähdimme eri suuntiin. Silti tuntuu kuin Iskuryhmän haaveksijat olisivat jättäneet minuun syvemmän jäljen kuin ketkään muut tuntemani ihmiset.

On aika sanoa kuka olen.

Olen Anders Montag, ystävien kesken Andy, kustantamo Behemotin kirjallinen johtaja ja Willy Thelinin, Måns Ödegårdin, Sivar Ståhlen, Liana Fogelbergin ja lukemattomien muiden kirjailijoiden kustantaja.

Kasvoin Helsingin lähiöissä – lapsuudenperheeni muutti usein – ja väittelin sittemmin kirjallisuustieteessä kaupungin yliopistossa. Olen Suomen Kustannusyhdistyksen hallituksen jäsen ja joitakin vuosia toimin myös Svenska Litteratursällskapet i Finlandin hallituksessa. Olin kaksikymmentä vuotta naimisissa korvalääkäri Yvonne Widénin kanssa eikä minulla ole lapsia. Nuoruudessa olin jonkin aikaa myös Iskuryhmä Kronooppien jäsenen, vaikutusvaltaisen nykyisen hallitusammattilaisen

Corinne Katteluksen poikaystävä – kuten tullette huomaamaan, asialla on jonkin verran merkitystä.

Iältäni liikun epämääräisellä alueella kuudenkymmenen ja seitsemänkymmenen välillä; muutama vuosi lisää ja ikäni alkaa seitsemällä. Olen monella tapaa jo matkalla ulos kuvioista.

Kustantajana olen mukana monessa mutta kuitenkin pelkkä sivustakatsoja, *bystander* kuten englanniksi niin kauniisti sanotaan. Joskus sekä vanhemmat kirjailijat kuten Willy että nuoremmat tulokkaat kuten Måns Ödegård pilkkaavat minua sen takia, vihjailevat peiteltysti minun olevan kuin eunukki haaremissa tai ylipäättään impotentti. Annan heidän pilkata: kirjailijat ovat usein lahjakkaita, mutta lahjakkuus on yleensä yksipuolista ja he ovat harvoin jaloja ihmisiä.

Sovin paremmin tämän tarinan kertojaksi kuin yksikään heistä.

Tämä on minun ja Willyn ja Corinnen – siihen aikaan hän oli Corinne Mathis – ja meidän nuoruudenystäviemme tarina, se on kertomus joukosta ihmisiä, jotka halusivat tulla taiteilijoiksi ja päättivät 1980-luvun alussa kutsua itseään Iskuryhmä Kronopeiksi.

En väitä että juuri minä muistan tapahtumat parhaiten. Meitä oli Iskuryhmässä monta, ja olen varma että toisilla – niillä jotka ovat edelleen elossa – on yhtä hyvä muisti kuin minullakin. Mutta luulen että toiset salaisivat enemmän, itseään suojellakseen. Kun kuvittelen miten Willy tai Corinne kertoisivat meidän tarinamme, näen miten he pimittäisivät ja parantelisivat varjellakseen mainettaan, kuuluisia ja kunnioitettuja kun ovat.

Tuli vuosi, jolloin minulle valkeni että en pelkästään halunnut, vaan minun oli *pakko* kertoa Iskuryhmän tarina: sama vuosi jolloin Willy Thelin julkaisi *Codan*, Måns Ödegård julkaisi *Riikinkukot* ja Corinne Kattelus kaikista maailman ihmisistä sai tehtäväkseen itsevaltaisesti valita kaunokirjallisuuden Pharma Novus-palkinnon saajan esiraadin laatimalta ehdokaslistalta.

Sinä vuonna ilmeni yhteyksiä joista lukeva yleisö ei tiennyt: eräiden kirjasesongin näkyvien hahmojen välillä kulki kätkeytyjä lankoja. Niihin hahmoihin kuului tavallani minäkin: eräiden vuoden puhutuimpien kirjojen kustantajana minua haastateltiin lehtiin, podcasteihin ja tv:hen, joskin kysymykset koskivat enemmän lukemisen kriisiä kuin *Riikinkukkoja* tai *Codaa*.

Joidenkin mielestä ihmisten kohtalot ovat yhtä mielenkiinnottomia kuin kysymys siitä, milloin olemme rehellisiä ja milloin teeskentelemme. Nuorena ollaan yhtä ja vähän vanhempana toista, ei siinä ole mitään erikoista. Joskus puhutaan totta, joskus valehdellaan ja salaillaan, ei siinäkään mitään sen kummempaa.

Mutta minua on aina kiehtonut se, millaisia me olemme, miten me muutumme ja miten vaikea on löytää yksittäisen ihmisen perimmäinen ydin: käyttäisin sipulivertausta ellei se olisi niin kulunut.

Ehkäpä sen takia minä niin mielelläni autan kirjailijoitani hioamaan kertomuksiaan ihmisen osasta.

Ja sinä vuonna, viimeistään silloin kun syksyn pimeys laskeutui, tuntui kuin kaikki olisi kärjistynyt huippuunsa.

Aikomukseni ei kuitenkaan ole riisua naamioita noilta menestyviltä ihmisiltä joista kirjoitan, ei ainakaan ensisijaisesti. Valta korruptoi, menestys turmelee ja vastoinikäymiset katkeroittavat monet, totta, mutta se ei ole minun tärkein sanomani.

Minua ajaa muisto siitä, millaisia me kerran olimme: menneisyydessä häämöttävät kuvat minusta itsestäni, Willystä ja Corinesta ja muista nuorina.

Joskus ne kuvat ovat sumuisia, kuin myrskyn läpi nähtyjä, joskus selkeitä ja ankaria, kuin meripihkaan upotettuja.

Kun me Iskuryhmän jäsenet opimme tuntemaan toisemme, emme olleet valmiita yksilöitä. Olimme villedä luonnoksia ja ehdotelmia, meillä oli valittavana niin monia elämänpolkuja.

Silloin hetket olivat haihtuvia kuin savu, mutta nyt tiedän että monet niistä olivat ratkaisevia: ne osoittivat meille suuntamme.

Ja kun jokainen oli sitten valinnut tiensä, kävi ilmi että siltä tieltä oli vaikea poiketa. Tuntui kuin aika olisi liikkunut kovempaa vauhtia – vai liikuimmeko me entistä nopeammin ajan halki? – eikä suuntaa voinut muuttaa, emme pystyneet edes jarruttamaan.

Kaiken pohjalla on suru, se asuu meissä jotka emme usko elämään tämän ainoan elämämme jälkeen. Miljardöörit voivat puhua kryoniikasta ja vitrifikaatiosta, ja he saavat jäädyttää itsensä parhaansa mukaan. Mutta meille muille kaikki elämänpolut vievät kohti samaa maalia: lopun lähestyessä kaikki lukemattomat suunnat punoutuvat hitaasti yhdeksi ainoaksi, ja me päädymme vanhuuden hämärälle suistomaalle, mistä kuoleman äänetön valta-meri kuljettaa meidät pois.

Niin minä ajattelen tänään, ja arvaan että myös muilla Kroonoopeilla on ollut samankaltaisia ajatuksia vuosikymmenten kuluessa.

Mutta Willyn ja muiden ikääntyvien kirjailijoitteni kirjoista näen, ettei kukaan heistä uskalla kohdata pohjimmaista surua: ei täysin, ei vielä.

Ja Måns Ödegårdin ja muiden nuorten romaaneista minä luen, etteivät he ole vielä huomanneet surua, eivät oppineet tuntemaan sitä.

Tietämättömyys mahdollistaa nuorten vihan ja heidän usein sietämättömän ylimielisyytensä. Mutta saman tietämättömyyden takia heidän kanssaan on niin ihana seurustella: heitä ei ole vielä myrkytetty.

Niinä kuukausina, jotka kuluivat ennen kuin vihdoinkin ryhdyin puuhaan ja loin tämän tiedoston, käyttäen päivän viimeiset tunnit kirjoittamiseen, olin ajatellut että se mitä minulla on kerrottavana taipuisi parhaiten satiiriksi. Mutta satiiri perustuu aina vihaan ja usein halveksuntaan, ja sillä pääsee harvoin pintaa syvemmälle. On parempi etsiä pohjimmaista surua, yrittää vangita sen väri ja sävellaji. Se langetkoon minun osakseni, vaikka minulta puuttuvatkin kirjailijointeni lahjat.

* * *

Satunnainen tapaaminen, puoli vuotta ennen sitä valoisaa ilta-päivää, jolloin näin ja kuulin Mira Pennalan haastattelevan Willy Theliniä:

Oli marraskuu ja olin työpäivän jälkeen istunut autooni ja ajanut Munkkiniemeen, missä olin asunut lapsena. Käyn nykyään harvoin niillä seuduilla, mutta sinä iltana minun piti hakea yksi tietokoneistani korjaamosta, joka oli auki myöhään vaikka toimii siellä periferiassa.

Jätin auton muutaman korttelin päähän liikkeestä ja kävelin loppumatkan. Oli satanut koko päivän ja tihutti edelleen, se oli enemmänkin kostea verho kuin oikeaa sadetta. Kun olin saanut

tietokoneen ja kävelin takaisin hiljaista sivukatua pitkin, näin laihan ja kumaran hahmon ponnistelevan eteenpäin katulamppujen hohteessa noin neljäkymmenen metrin päässä edessäni. Hahmolla oli puolipitkä musta päällystakki ja aluksi olin varma että se oli nainen. Jokin kävelytyylissä ja köyryssä selässä oli kuitenkin heti kiinnittänyt huomioni, ja minut valtasi kalvava tunne että tunsin hahmon.

Pidensin askeleitani, kavensin etumatkaa, ja reilun korttelin välin jälkeen ensin köyryselkä ja sitten minä käännyimme sille leveälle puistotielle, joka on Munkkiniemen sydän. Nainen ehkä aavisti että yritin saada hänet kiinni, sillä hänkin venytti askeleitaan kuten naisilla on tapana kun kaduilla on pimeää ja autiota ja heillä on vieras mies perässään. Minä hiljensin vauhtia välittömästi, en halunnut pelotella häntä. Sateen raskauttamien puiden välissä piilotteli pysäkki, ja kävi ilmi että köyryselkä oli matkalla sinne; hän kiristi vauhtia entisestään ja ylitti pohjoisen autokaistan puolijuoksua sillä raitiovaunu näkyi jo, se otti matkustajia edellisellä pysäkillä puistotien päässä. Minäkin halusin ehtiä, halusin varmistua siitä kuka kumara hahmo oli tai ei ollut, sillä nyt minussa oli herännyt uusi epäily, se ettei hahmo ollutkaan nainen vaan eräs henkilö, jota en vain hetki sitten ollut uskonut enää koskaan tapaavani.

Vaunu saapui pysäkillä ja jäi siihen pitkäksi aikaa, sillä joku matkustaja oli kiivennyt sisälle etuovesta ja alkanut vaivata kuljettajaa kysymyksillä. Ylitin raiteet vaunun edessä ja kuljin sen viertä hitain askelin, astelin tietokonelaukku kädessäni kuin olisin vain sattunut olemaan paikalla. Köyryselkä oli kadonnut näköpiiristäni ehkä kaksikymmentä sekuntia aiemmin, ja toivoin että hän oli valinnut istuimen vaunun oikealta puolelta. Siirryin lähemmäs vaunua, jota peitti hampurilaisketjun mainosteippaus,

menin aivan sen viereen ja yritin näyttää siltä kuin en olisi tähyssellyt sisälle.

Kumaraselkäinen istui yhden hengen paikalla oikealla, lähellä vaunun keskikohtaa.

Ensin luulin että olin erehtynyt, että aavistukseni oli osunut harhaan. Siinä istui kasvot uurteisina, katse maahan suunnattuna, kuin kuka tahansa laihansorttinen kaveri, vanheneva jokamies.

Sitten hän nosti katseensa ja silmämme kohtasivat.

Sekunnin tai kaksi hänen kasvonsa pysyivät ilmeettöminä (minun taas tuskin), mutta sitten hänen silmiinsä syttyi tunnistamisen valo (sama valo loisti varmasti minunkin silmistäni) ja hänen ilmeensä muuttui: uudessa ilmeessä oli hitunen iloa mutta huomattavasti enemmän jotain kauhun tapaista.

Ja samalla hetkellä kun hänen kasvonsa heräsivät eloon, murtautuivat nuoren ihmisen kasvonpiirteet kaiken sen väsyneen alta.

Niklas Vuolle.

Teiniaikojen ystäväni Niko, joka oli muuttanut ulkomaille vuosikymmeniä sitten ja tehnyt sen niin perusteellisesti, että oli välttänyt jokaisen tutkan. Ensimmäisinä vuosina oli tullut joitakin elonmerkkejä – vähäsanainen maisemakortti maailman kaukaiselta kulmalta minulle, joulukortti Corinnelle ja Willylle – mutta sen jälkeen oli ollut aivan hiljaista. Vuosituhannen vaihteeseen asti hänen vanhat ystävänsä saattoivat kysyä toisiltaan *oletko kuullut Nikosta jotain?* kun me törmäsimme toisiimme kadulla tai kävimme lasillisella, mutta vähitellen emme enää kysyneet sitäkään. Nollaluvun lopussa googlasin hänen nimensä eräänä talvi-iltana ja löysin silloin noin kaksikymppisen kaiman täältä koti-Suomesta: Nikon ja Saara Laustion pojan, olin unohtanut että he olivat antaneet pojalle Nikon nimen. Sain selville myös että sen niminen henkilö oli työskennellyt

ääniteknikkona kaikesta päätellen melko rähjäisessä yökerhossa Benidormissa joitakin vuosia aiemmin. Yökerhosta otetuissa kuvissa ei näkynyt ketään, joka olisi muistuttanut Niko vanhempaa, mutta oletin silti että kyse oli hänestä ja kerroin joillekin Kronoopeille että hän asui luultavasti Espanjassa. Mutta kun googlasin hänet uudestaan pari vuotta myöhemmin, Benidorm-osumat olivat kadonneet enkä löytänyt uusia jälkiä joita seurata. Siihen aikaan puhuin ajoittain Saaran kanssa ja tiesin ettei Niko ollut ottanut yhteyttä häneen eikä poikaansa. Siksi kymmenluvun lähestyessä kaksikymmentälukua huomasin monta kertaa ajattelevani Nikoa kuin hän olisi kuollut.

Nytkin, kun hän istui raitiovaunun sisällä alastomassa valossa, minusta tuntui kuin olisin nähnyt aaveen. Viime kerasta oli kulunut melkein neljäkymmentä vuotta, ja hänen katseensa oli yhtä tummanpuhuva ja kiihkeä kuin silloin kun olimme nuoria. Mutta muuten hänen kasvonsa olivat riutuneet ja kuluneet.

Kohotin vasemman käteni tervehdykseen. Niko ei vastannut heti. Ilon hitunen oli nyt kadonnut hänen ilmeestään, hän näytti lähinnä pahoinvoivalta. Mutta sitten hän veti suunsa johonkin hymyä muistuttavaan ja silmiin syttyi ystävällisempi loiste. Ja hänkin nosti hitaasti kätensä tervehdykseen.

Samalla hetkellä raitiovaunu nytkähti ja alkoi liikkua eteenpäin. Kaikki kuvaamani oli tapahtunut vain sekunneissa, en ollut edes seisahtunut, en kokonaan, ja nyt vaunu liikkui pois päin raiteilla, saavutti puistotien pää ja pieneni pienenemistään jatkaessaan Paciuksenkatua pitkin kohti keskustaa.

Oloni oli rauhallinen kun kävelin noin sata metriä autolleni. Mutta kun olin painanut sen käyntiin ja ajoin pois Munkkiniemestä, huomasin että käteni vapisivat ja tunsin itseni heikoksi.

Minulla oli outo olo koko illan. Odottamaton kohtaaminen sai minut putoamaan päistikkaa vuosien läpi: ajattelin että olin sattunut törmäämään Nikoon juuri siinä kaupunginosassa, jossa me olimme molemmat kasvaneet aikuisiksi, minä osittain ja Niko kokonaan. Muistin Nikon sellaisena kuin hän oli ollut Iskuryhmän vuosina ja ihmettelin jälleen kerran, mikä oli saanut hänet muuttamaan maasta niin yhtäkkiä että se oli vaikuttanut paolta. Hän joutui petoksen uhriksi juuri ennen kuin vetäytyi syrjään ja katosi, tiesin kyllä sen, mutta se ei ollut senlaatuinen vastoinkäyminen, joka saa ihmisen purkamaan koko vanhan elämänsä ja aloittamaan uudestaan toisessa maassa, aivan yksin. Ei ainakaan minun mielestäni. On täytynyt olla jotain muutakin, jotain painavampaa.

Kysyin tietysti itseltäni, mikä oli saanut hänet palaamaan.

Mutta vielä enemmän ihmettelin kuinka Willy Thelin reagoisi saadessaan kuulla ettei Niko ollut pelkästään elossa, vaan näytti myös muuttaneen takaisin kotimaahan.

* * *

Opin tuntemaan Niklas Vuolteen sinä talvena kun hän kävi oppikoulun neljättä luokkaa ja minä kolmatta. Me tiesimme toisemme jo ennestään, sillä minä olin asunut Munkkiniemessä yhdeksänvuotiaasta ja Niko asui parin korttelin päässä meistä. Ennen sitä talvea olimme vain nyökänneet lyhyesti kun näimme toisemme kadulla, enkä ole enää varma siitä miten me tutustuimme. Muistan että sinä vuonna oli paljon kotibileitä, ja on mahdollista että aloimme jutella joissakin sellaisissa. Mutta on se voinut tapahtua myös jollakin välitunnilla kiviaidan luona koulun takana. Sekä Niko että minä olimme alkaneet polttaa varhain, ja koska olimme

alle viisitoista, emme saaneet polttaa pihalle maalatussa ruudussa vaan meidän piti tehdä se salaa.

Sen jälkeen olimme ystäviä mutta emme kovin läheisiä. Nikon huomiotaherättävin piirre oli ääni, joka kehittyi möreäksi bassoksi äänenmurroksen jälkeen. Pohjattoman syvä ääni kuulosti vaaralliselta, mikä tuntui ristiriitaiselta, sillä Niko oli itse asiassa kiltti ja reilu. Meidän oli silti vaikea ymmärtää toisiamme; hän oli luonteeltaan myös piikikäs ja joskus oikukas, ja minulla oli usein huono omatunto siitä etten pitänyt hänestä niin paljon kuin minun olisi kuulunut.

Mutta savukkeet yhdistivät meitä, ja vähitellen myös viina ja hasis ja musiikki. Niko kävi pianotunneilla ja soitti rumpuja, minä yritin opetella soittamaan bassoa. Se sujui huonosti, mutta kuten monet muutkin varhaiskypsät pojat siihen aikaan, pysyin puhumaan tuntikausia Pink Floydista ja Led Zeppelinistä ja Jethro Tullista. Niko oli samanlainen, ja meillä oli aina jotain mihin uppoutua.

Lukion ensimmäisen ja toisen luokan välisenä kesänä jouduin muuttamaan: isäni oli vaihtanut työpaikkaa ja saanut samaan aikaan vihiä edullisesta vuokra-asunnosta keskustassa, se oli löytö josta perheemme ei voinut kieltäytyä, hän sanoi. Asunto Uudenmaankadulla oli tilava, siskoni Bettina ja minä saimme omat huoneet, mutta se oli myös kalsea ja epäviihtyisä, ja minä asuin siellä vastentahtoisesti ja vain siihen asti kunnes täytin yhdeksäntoista ja sain ylioppilaslakkinani Normaalilyseosta. Keskustassa asumisen vuosina pidin yllä kontaktia Nikoon, me juhlimme yhdessä silloin tällöin, ja oli hänen ansiotaan – tai syytään – että tulevista Kronoopeista opin seuraavaksi tuntemaan Corinne Mathisin.

Eräänä keväänä, kun olin jo suorittanut asevelvollisuuteni ja opiskelin yliopistossa, Niko kysyi halusinko tulla mukaan bileisiin eräälle kesämökille, joka sijaitsi järven rannalla vähän Lahden pohjoispuolella. Vastasin kyllä, ja me ajoimme sinne sammaleen-vihreällä Opel Kadetilla, ruosteisella autonrämällä josta hän oli maksanut tuskin mitään. Siitä tuli kummallinen viikonloppu. Isäntä, Hannu-niminen lääkäriopiskelija, käveli enimmäkseen ympäriinsä yksin eikä puhunut mitään, ja lauantai-iltana hän kiipesi tikapuita pitkin kaksikerroksisen keltaisen talon jyrkälle tiilikatolle, istuutui sitten katonharjalle ja katseli kohti vaaleaa kevättaivasta liikauttamatta eväänsäkään. Me muut jätimme hänet rauhaan, me saunoimme, ryypäsimme ja tutustuimme toisiimme, mutta Niko istui monta tuntia katonharjalla Hannun seurana. Minun nähdäkseni he eivät juurikaan jutelleet, mutta Hannulla ei näyttänyt olevan mitään sitä vastaanakaan että Niko istui hänen vieressään. Vasta kun ajoimme kotiin sunnuntai-iltana, Niko kertoi että Hannun isä oli ampunut itsensä vain kaksi viikkoa aiemmin. Nikon oma isä oli myös kuollut joitakin vuosia sitten, joten aavistin miksi Niko oli halunnut istua katolla Hannun kanssa.

Vaikka olisin itse tiennyt asioiden laidan, se ei olisi kuitenkaan liikuttanut minua, sillä sinä viikonloppuna tapasin Corinnen, enkä pystynyt siitä hetkestä alkaen ajattelemaan ketään muuta kuin häntä.

Hän oli tullut mökille tyttöjoukossa, jonka kaikki jäsenet olivat käyneet Helsingin Steiner-koulua. Hän oli vuotta vanhempi kuin minä, ja kuulostaa ehkä oudolta kun ajattelee kuka Corinnesta sittemmin tuli, mutta hän oli jonkinlainen hippi, vaikka kymmenen vuotta liian myöhään. Eikä mikä hippi tahansa, vaan hippiprinsessa rikkaasta perheestä: hänellä oli oma auto, jolla hän

ja hänen jenginsä olivat tulleet bileisiin, rämisevä Renault 4, jossa oli – kuten myöhemmin näin – aina yli pursuava tuhkakuppi ja ylhäällä kojelaudassa ulosvedettävä sateenvarjon kahvaa muistutava vaihdetanko, jota piti käännellä asennosta toiseen.

Corinnella oli ohuet haaremihousut ja paljaat jalat mustissa kiinatossuissa koko viikonlopun ajan, vaikka toukokuu oli sinä vuonna jäätävän kylmä. Lauantain ja sunnuntain välisenä yönä me makasimme yhdessä niin huomiota herättämättä kuin pysyimme hänen makuupussissaan talon syrjäisessä nurkassa. Se ei ollut minulle ensimmäinen kerta, mutta taitava en ollut, oli vaikeaa keinotella hänen housunsa alas ja vaikeaa ylipäättään liikkua makuupussissa. Yllätyin siitä että hän laukesi vielä nopeammin kuin minä vaikka toimimme niin kömpelösti, ja muistan että hän viime hetkessä huohotti korvaani ettei hänellä ollut ehkäisyä, joten minä vedin pois ja kastelin hänen vatsansa ja olin silti jälkeinpäin huolissani että hän oli tullut raskaaksi.

Aamupäivällä hän kyykistyi sen patjan viereen, jolle olin käynyt pitkäksi vääntäydittyäni aamuyöllä ulos hänen makuupussistaan.

Olen menossa järvelle, tuletko mukaan?

Luulen että suljin silmäni hetkeksi ennen kuin aukaisin ne taas ja vastasin. Olin ylpeä siitä että Corinne oli saanut orgasmin, mutta kokonaisuudessaan seksi oli ollut enemmän kiusallista kuin ihanaa. Sitä paitsi olin suudellut häntä otsalle – naurettava ele – kun olin päässyt ulos makuupussista, ja Corinne oli puolinukuksissa murahtanut jotain epäystävällistä vastaukseksi. Ajattelin että minä en kyllä pystyisi vastaamaan hänenlaisensa naisen odotuksiin.

Silti sanoin *joo* ja seurasin häntä katseellani kun hän oli kuis-kannut *menen keittiön kautta* ja noussut pystyyn ja hiipinyt läpi

talon, jossa nukkui ihmisiä siellä täällä patjoilla ja tuoleissa ja sohvilla. Menin alas rantaan itsekseni. Aamupäivä oli sumuinen, aurinko häämötti kellanvalkoisena ja muodottomana harmaiden pilvimassojen takana. Kun Corinne tuli rantaan, hän mutusteli ruisleipää jonka päällä oli juustoa ja paprikaa ja ojensi toisen kätensä: Tein yhden sinullekin. Me istuuduimme hiekkaan, nojasimme selkämme melkein pystysuoraan kallionseinämään ja söimme, ilma oli hyytävä ja meillä oli takki päällä molemmilla. Kun olimme syöneet voileivät, Corinne käänsi päätänsä ja katsoi minua silmiin, ja hänen katseensa oli lempeä ja vakava kun hän sanoi: Haluan maata kanssasi uudestaan, se on varmasti vielä parempaa ensi kerralla.

Joskus sellaiset pienet sanat kuin *vielä* merkitsevät niin paljon. Ja se että hän nojautui olkapäähäni sanottuaan mitä sanoi. Ja se ettemme puhuneet mitään muuta ja että minä tunsin miten lähellä hän oli. Me istuimme monta minuuttia katselemassa yli harmaan ja hiljaisen järven, ja niiden minuuttien aikana minä rakastuin häneen.

Niin meistä tuli pari. Sinä aikana jonka olimme yhdessä tunsin eläväni jatkuvassa myllerryksessä, ja vasta kun se loppui, minä laskin kuukausia ja ymmärsin että olimme olleet yhdessä melkein puolitoista vuotta.

Asuin koko sen ajan kommuunissa Vallilassa, kun Corinne asui äitinsä ja veljensä kanssa isossa mutta onnettomassa asunnossa jugendtalossa Katajanokalla. En voinut käsittää miksi hän oli jäänyt asumaan lapsuudenkotiinsa, sillä Corinne oli itsenäisin ihminen jonka olin koskaan tavannut. Toisaalta huomasin että juuri hän teki perheessään kaikki päätökset, ja sen takia se kai toimikin.